

AIDS

podklady pro tabulku pripravili Jan Konvalinka, Ladislav Machala a Ivan Boháček; layout © Pavel Hošek; kresba © Lenka Káčová; tabulka © VESMÍR

HISTORIE

1981 Nález nemoci nejprve nazývané „rakovina homosexuálů“, později pak GRID (Gay-Related Immune Deficiency).

1982 CDC (Centers for Disease Control) oznámily, že tato nemoc může být přenášena sexuálním stykem nebo kontaminovanou krví. Ukázalo se, že není pouze chorobou homosexuálů, a byla proto definitivně přejmenována na AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome). Poprvé byl zjištěn přenos aidsu při transfuzi krve a rovněž poprvé byl aids zjištěn u dítěte. Aids se stal čtrnáctou nejrozšířenější nemocí světa.

1983 Aids byl zjištěn již ve 33 zemích světa. V Pasteurově ústavu objevili virus, který vede k aidsu (syndromu získané imunitní nedostatečnosti), a pojmenovali jej LAV. CDC dokumentoval přenos aidsu heterosexuálním stykem. Americký Červený kříž varoval dárce z vysoce rizikových skupin před dárčovstvím krve.

1984 R. Gallo oznámil, že jeho laboratoř izolovala retrovirus, který způsobuje aids. Pojmenoval jej HTLV-III. Byly objeveny genetické variace viru HIV, které komplikují vývoj vakciny. Zahájeno testování krve pomocí protilátek proti viru HIV.

1985 Aids byl zjištěn již v 51 zemích světa, první větší epidemie v Africe (Středoafričká rep., Zimbabwe). První mezinárodní kongres o aidsu v Atlantě; třináctiletému Ryanovi Whitovi, který aids získal krevní transfuzí, bránili v návštěvě školy. On a jeho matka vyhráli soudní spor se školou v Indianě, ale obavy ve společnosti spíše vzrostly. CDC zveřejnilo varování před rizikem nákazy při heterosexuálním styku.

1986 Začalo být zřejmé, že LAV a HTLV-III jsou jeden a tentýž virus. Mezinárodní výbor rozhodl o novém jménu HIV (Human Immunodeficiency Virus). V USA byla publikována zpráva hlavního chirurga Everetta Koopa, v níž je sexuální výchova vyzdvížena jako nejdůležitější způsob prevence. Ugandský ministr veřejně prohlásil, že v zemi je aids. Představitelé dalších afrických zemí jej následovali a požádali o pomoc WHO (Světovou zdravotnickou organizaci).

1987 Aids byl zjištěn již ve 127 zemích světa. Ve Spojených státech FDA (Food and Drug Administration) schválil AZT (zidovudin), první lék proti aidsu. Americké instituce a policie začaly HIV-pozitivním turistům a imigrantům bránit ve vstupu do země. Ve Velké Británii byla uvedena do provozu první nemocnice specializovaná na pacienty s aids. Skutečnost, že si princezna Diana, která se otevření zúčastnila, potřásla rukou s některými pacienty, byla široce prezentována v tisku a pomohla změnit mínění lidí o aidsu.

1988 Americká vláda rozeslala do domácností 107 milionů letáčků seznamujících občany s problematikou aidsu. V Londýně se konal summit ministrů zdravotnictví ze 148 zemí. Jedním z přijatých dokumentů byla Londýnská deklarace o prevenci aidsu. První prosinec byl stanoven jako světový den aidsu. Zidovudin se začal používat v Československu.

1989 Firma Wellcome snížila cenu zidovudinu. Byla to odpověď na protesty pacientů a lékařů, které trvaly dva roky, ale také na dostupnost několika nových léků.

1990 Zemřel Ryan White (viz rok 1985) ve věku 19 let. O několik měsíců později přijal Kongres zákon nazvaný Ryan White CARE, zaručující systematickou péči i těm pacientům s aidsem, kteří nejsou pojištěni ani nemají jiné prostředky na placení léčby. Účastníci 6. mezinárodního kongresu o aidsu protestovali proti restrikcím, jimiž HIV-pozitivní lidé postihovala americká imigrační policie.

1991 Počet nemocných aidsem přesáhl 10 milionů. V tisku bylo oznámeno, že Earvin (Magic) Johnson, světově známý basketbalista, je HIV-pozitivní. Symbolem aidsu se stala červená stužka (viz obálku).

1993 CDC upravily definici aidsu a začlenily do ní i oportunní infekce.

1994 Studie prokázaly, že zidovudin snižuje na dvě třetiny riziko přenosu viru HIV z matky na dítě. V USA se aids stal nejčastější příčinou úmrtí u lidí ve věku mezi 25 a 44 lety. Tom Hanks získal Oscara za roli homosexuála nemocného aidsem ve filmu Philadelphia.

1995 Kombinovaná terapie (používání více antiretrovirových preparátů zároveň) se stala standardním typem léčby.

1996 V lednu začal pracovat UNAIDS (United Nations Programme on AIDS). Začala se používat trojkombinace léků jako efektivnější terapie (podrobně viz článek na s. 332). Koncem roku UNAIDS ohlásil, že v mnoha zemích se počet nových infekcí výrazně snížil.

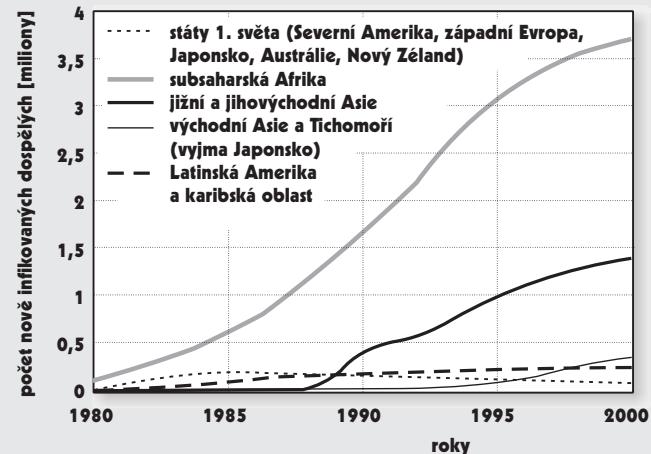
1997 UNAIDS uvedl, že epidemie je v celosvětovém měřítku horší, než se dosud předpokládalo. Podle odhadů zemělo roku 1997 na aids 2,3 milionu lidí, tedy o 50 % více než v předchozím roce.

1998 V některých zemích se někteří pacienti díky kombinované terapii mohli vrátit ke své práci. V červnu začala firma AIDSvax testovat na lidech vakcinu proti aidsu. Pokusů se zúčastnilo na 5000 dobrovolníků z USA. Podle odhadů se tento rok nakazilo virem HIV dalších 5,8 milionu lidí. 70 % nových infekcí a 80 % úmrtí připadlo na subsaharskou Afriku.

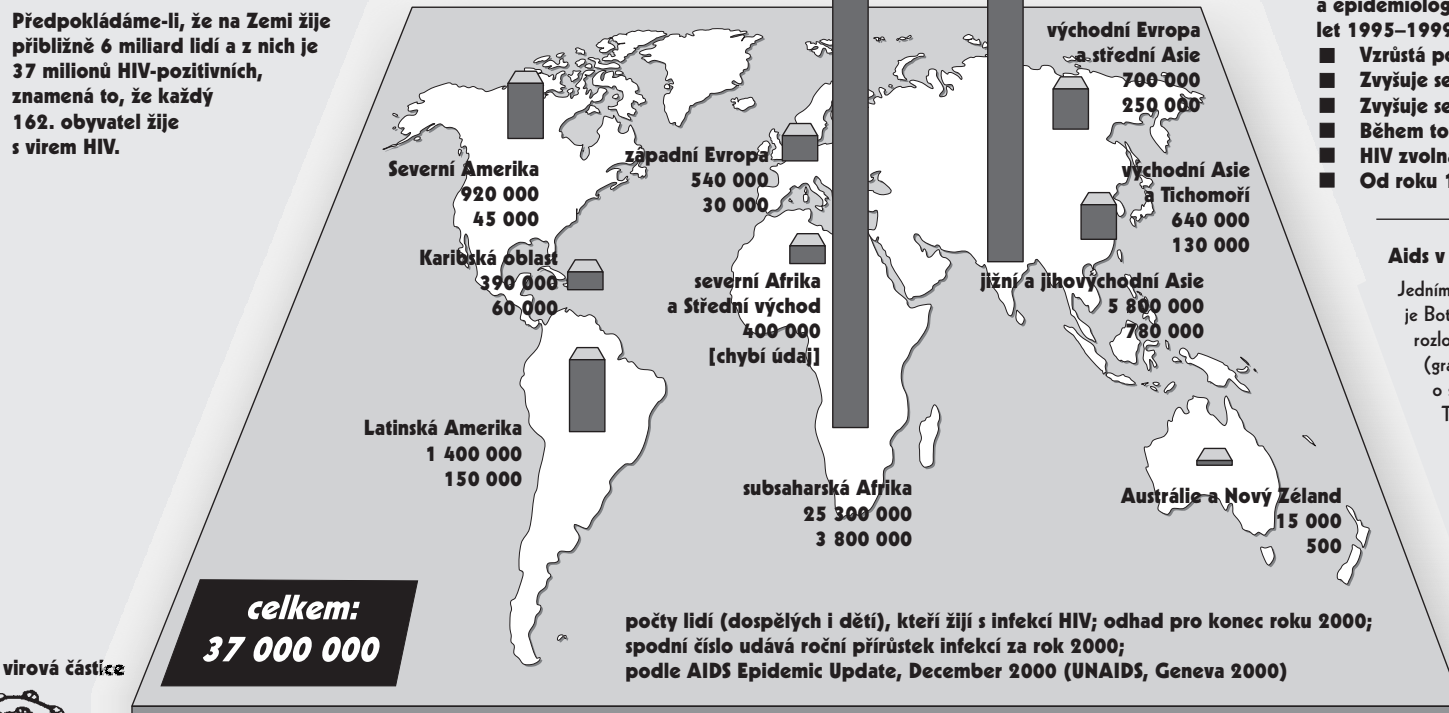
1999 Skupina vědců z Alabamské univerzity tvrdí, že objevili v západní Africe skupinu šimpanzů, od nichž pochází virus HIV. Podle výroční zprávy WHO se aids stal čtvrtou chorobou v pořadí co do počtu úmrtí.

2000 Generální sekretář Spojených národů Kofi Annan uvedl, že léčba pro nemocné aidsem by měla být dostupná pro všechny na celém světě. Usiloval o zřízení nadace, do níž by bohaté státy světa přispěly mnohamiliardovou částkou. Ta by sloužila HIV-pozitivním v rozvojových zemích.

Další novinky z let 2000 a 2001 si lze přečíst na internetové adrese <http://www.avert.org/news.htm>.

Předpokládáme-li, že na Zemi žije přibližně 6 miliard lidí a z nich je 37 milionů HIV-pozitivních, znamená to, že každý 162. obyvatel žije s virem HIV.

počet hlášených případů aidsu (1. řádek), počet HIV-pozitivních osob (2. řádek) a počet úmrtí (3. řádek) (K 31. 3. 2001 bylo zaznamenáno celkem 510 HIV-pozitivních osob, z nichž 150 má aids)

rok	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	celkem
počet hlášených případů aidsu		0	0	0	0	1	2	6	7	5	2	9	15	12	13	18	21	8	16	13	148
počet HIV-pozitivních osob						26	24	35	8	15	13	23	27	38	40	50	63	31	50	57	500
počet úmrtí							1	1	7	4	2	6	7	9	7	15	9	7	12	2	89

odhadovaný počet dospělých i dětí žijících s HIV 2200
z toho dospělí (15–49) 2200
ženy (15–49) 500
děti (0–15) < 100

odhadovaný počet úmrtí na aids celkem < 200
roku 1999 < 100

odhadovaný počet sirotků 3 (dětí, které vinou aidsu nemají matku nebo oba rodiče)

počet případů aidsu s ohledem na přenosové skupiny

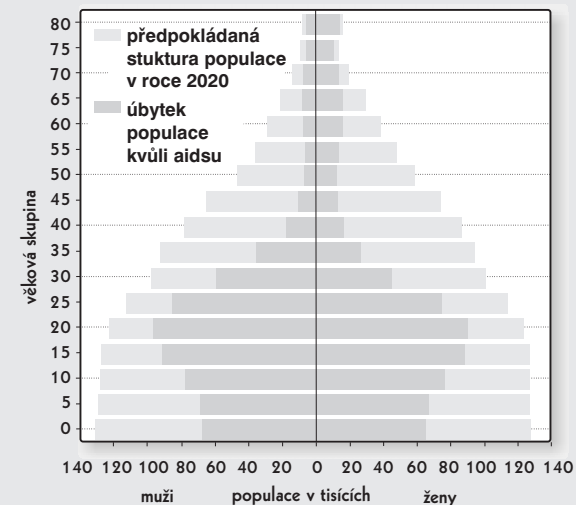
způsob přenosu	před r. 1996	1996	1997	1998	1999	celkem
heterosexuální	7	6	4	1	5	23
homosexuální (u mužů) a bisexuální	48	11	16	6	9	90
vinou pravidelného používání injekčních jehel	2	0	0	1	0	3
transfúze krve nebo krevních derivátů	11	1	0	0	1	13
perinatálně	0	0	0	0	0	0
není znám	4	0	1	0	1	6
celkem	72	18	21	8	16	135

Odhadovaná prevalence a incidence HIV/AIDS je v České republice stále relativně nízká a epidemiologická situace se zdá být stabilní. Některé změny v rozšíření HIV se však přece jen během let 1995–1999 projevil:

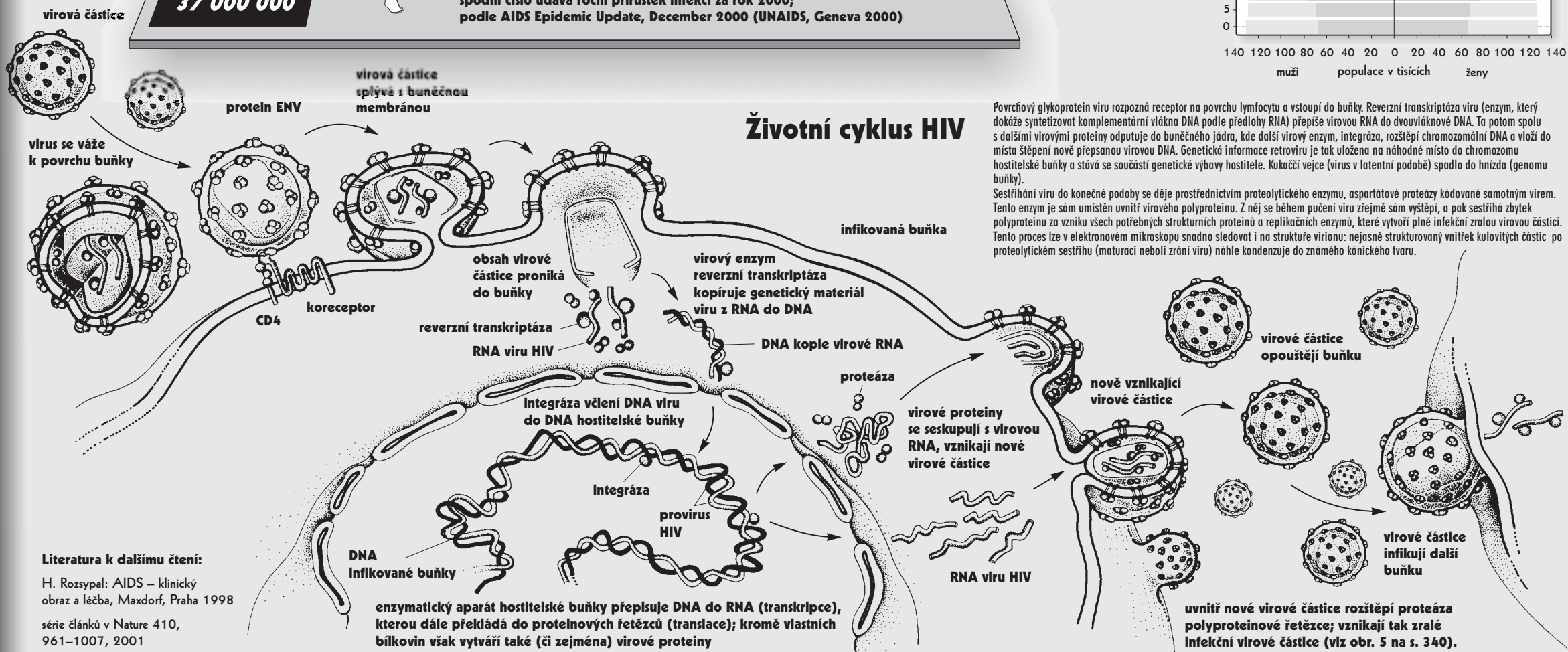
- Vzrůstá počet případů heterosexuálního přenosu.
- Zvyšuje se počet žen infikovaných virem HIV.
- Zvyšuje se počet těhotných žen infikovaných virem HIV.
- Během tohoto období byly zaznamenány první dva případy přenosu HIV z matky na plod.
- HIV zvolna proniká do komunity lidí užívajících pravidelně injekční jehly (zejména narkomani).
- Od roku 1995 nebyl zaznamenán jediný výskyt viru HIV v dárčovské krvi.

Aids v novém tisíciletí

Jedním z nejhůře postižených států je Botswana. Z předpovědi věkového rozložení populace pro rok 2020 (graf vpravo) můžeme spekulovat o sociálních důsledcích aidsu. Typická zvonovitá křivka je epidemií silně deformována. Největší vliv má choroba na obyvatele ve věku 35–55 let, kteří jsou pro normální ekonomický a kulturní život nepostradatelní. (Science 289, 64–67, 2000)

Životní cyklus HIV

Literatura k dalšímu čtení:

H. Rozsypal: AIDS – klinický obraz a léčba, Maxdorf, Praha 1998
série článků v Nature 410, 961–1007, 2001